

## Kritik mot en överförmyndare för bristfällig hantering av frågor om utlämnande av handlingar m.m.

---

### Anmälan m.m.

AA, vars dotter BB har god man, inkom den 9 juli 2009 till JO med en anmälan i vilken bl.a. följande klagomål framfördes mot Överförmyndaren i Lindesbergs kommun.

1. Överförmyndaren har inte besvarat hans en gång per telefon och tre gånger skriftligen framställda begäran om att få kopior av handlingarna i BB:s akt hos överförmyndaren. Överförmyndaren har genom beslut endast tagit ställning till en av honom framställd begäran om att ta del av en årsräkning men i övrigt inte lämnat honom något besked. Överförmyndaren har även underlåtit att besvara BB:s begäran om att få ta del av handlingar ur sin akt.
2. Överförmyndaren har i beslutet att avslå hans begäran om handlingsutlämnande meddelat en felaktig överklagandehänvisning och, sedan beslutet överklagats, skickat akt och överklagande till fel domstol samt underlåtit att bifoga en fullmakt som hade getts in i ärendet.
3. Överförmyndaren förordnade en annan person än den som BB hade begärt att få som ny god man och meddelade inget överklagbart beslut i saken.

AA klagade även på att överförmyndaren underlåtit att agera i frågor som uppkommit kring hanteringen av en gåva bestående i guldmynt från honom till dottern. Av till anmälan bifogade handlingar framgick att Länsstyrelsen i Örebro län den 29 april 2009 meddelat ett beslut med anledning av att AA vänt sig dit och klagat bl.a. på att gåvan inte tagits upp som tillgång i årsräkningarna.

AA framförde även klagomål mot Länsstyrelsen i Örebro län.

### Utredning

Överförmyndarens akt i ärendet inhämtades och granskades. Vid granskningen av akten framkom bl.a. följande.

Den 10 juli 2008 inkom BB med en begäran om att byta ut sin dåvarande gode man, systemn CC, genom att ersätta henne med DD. Överförmyndaren förordnade i beslut den 10 september 2008 EE som ny god man för BB. Beslutet saknade överklagandehänvisning.

I beslut den 23 mars 2009 avslag överförmyndaren en begäran om att få ut en kopia av årsräkning avseende år 2008. Beslutet motiverades med att FF inte tillhör den krets av personer som enligt 16 kap. 7 § föräldrabalken har rätt att ta del av handlingen och att handlingen var belagd med sekretess enligt 9 kap. 14 § föräldrabalken (*rätteligen 9 kap. 14 § sekretesslagen [1980:100]; JO:s anm.*). Vidare framgick att ett överklagande skulle vara ställt till Örebro tingsrätt. Beslutet överklagades av AA.

Av en handling som inkom till överförmyndaren den 25 mars 2009 framgår att AA, med hänvisning till ett telefonsamtal den 9 mars 2009, utöver årsräkning även begärde kopior av handlingarna i akten m.m. Den 29 april 2009 begärde även BB att få ta del av sin akt. Den 4 maj 2009 begärde AA skriftligen att få ett beslut med anledning av sin begäran om kopior av handlingarna i BB:s akt m.m. Överförmyndaren besvarade begäran skriftligen samma dag och anförde bl.a. att länsstyrelsen gjort en genomgång av akten och att ärendet (om handlingsutlämnande) översänts till Örebro tingsrätt.

Den 25 juni 2009 förordnade Kammarrätten i Jönköping, med ändring av överförmyndarens beslut, att den efterfrågade årsräkningen skulle lämnas ut till AA. Beslutet motiverades med att AA ingår i den krets av anhöriga som enligt 16 kap. 7 § föräldrabalken har rätt att ta del av överförmyndarens handlingar. Överförmyndaren skickade dagen därpå kopior av årsräkningen till AA. Den 30 juni 2009 inkom AA till överförmyndaren på nytt med en begäran om att få del av bl.a. kopior på handlingarna i BB:s akt.

Efter remiss av anmälan anförde överförmyndaren GG bl.a. följande.

I akten som rör ärendet [— —] finns kopior på den korrespondens mellan överförmyndaren och huvudmannens far.

Följande beskriver bakgrunden till ärendet.

AA har två döttrar, CC (*CC; JO:s anm.*) och BB. Godmansförordnande finns för BB [— —]. För en tid sedan överlämnade AA en gåva till sina bägge döttrar. Gåvorna lämnades till CC för egen del, och på faderns uppmaning mottog CC även BB:s gåva. CC uppmanades av fadern att förvalta BB:s gåva till hennes framtida behov. Enligt uppgift består gåvorna av guld. BB:s gåva finns inte antecknad i förteckning eller årsredogörelse som upprättats av godemannen, då han inte har gåvan under sin kontroll.

AA gifte sig så småningom med FF, som blir medveten om att gåvor har överlämnats till AA:s barn. Detta väcker hennes intresse och hon kommer med anklagelser mot CC. Anklagelserna utmynnar bl.a. i polisanmälan, vilken blir avskriven. Likaså en anmälan till Länsstyrelsen i ÖrebroLän, vilken även den resulterar utan anmärkning.

FF kontaktar överförmyndaren medelst brev och telefonsamtal om denna gåva. AA har aldrig kontaktat mig, utan all kontakt och korrespondens sker genom FF:s försorg.

Vid ett tillfälle under ett telefonsamtal överlämnade hon telefonen till AA.

Då jag anser att hon inte tillhör den krets av anhöriga som har rätt att ta del av handlingar hos överförmyndaren fattar jag beslut att avslå hennes begäran. Hennes agerande gynnar på intet vis huvudmannen BB, utan tvärt om.

Överförmyndarens beslut överklagas och kammarrätten beslutar att AA har rätt att ta del av årsräkningen. En kopia av denna översändes då till AA omgående.

Därmed kan jag inte finna annat än att ärendet nu torde vara avklarat.

AA yttrade sig över remissvaret.

Upplysningar från Kronofogdemyndigheten och Örebro tingsrätt inhämtades varvid bl.a. följande framkom. BB inkom den 29 april 2009 till Kronofogdemyndigheten med en begäran om handräckning. Ansökan avsåg att CC skulle överlämna ovan omtalade guldmynt till BB. Sedan CC bestritt ansökan överlämnades målet till Örebro tingsrätt.

I beslut den 31 mars 2010 anförde *JO Nordenfelt* följande.

### **Bedömning**

#### **Begäran om utlämnande av handlingar**

Av 2 kap. 12 och 13 §§ tryckfrihetsförordningen framgår bl.a. att en framställan om att få ta del av allmänna handlingar ska behandlas genast eller, om framställningen avser att få kopia av en allmän handling, skyndsamt. JO har vid flertalet tillfällen uttalat att besked i en fråga som rör utlämnande av allmänna handlingar bör lämnas samma dag som framställningen gjorts. Någon eller några dagars fördröjning kan dock godtas om en sådan fördröjning är nödvändig för att myndigheten ska kunna ta ställning till om den efterfrågade handlingen är allmän och offentlig.

Av 32 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), som trädde i kraft den 30 juni 2009, följer att sekretess gäller hos överförmyndare eller överförmyndarnämnd i ärende enligt föräldrabalken för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men. Av 5 § följer dock att sekretessen enligt 4 § inte hindrar att uppgift lämnas till en enskild enligt vad som föreskrivs i föräldrabalken. (Tidigare fanns bestämmelserna i 9 kap. 14 § sekretesslagen [1980:100].) Av föräldrabalken framgår, såvitt nu är aktuellt, att den som har god man, den enskildes make eller sambo och närmaste släktingar har rätt att ta del av de handlingar som rör ställföreträdarskapet och som förvaras hos överförmyndaren (16 kap. 7 § föräldrabalken). Denna rätt är inte begränsad i något särskilt avseende (se JO 2002/03 s. 403).

Beslut varigenom en överförmyndare avslagit en enskilds begäran att få ta del av handling överklagas enligt 6 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen hos

kammarrätten. (Tidigare fanns motsvarande bestämmelse i 15 kap. 7 § sekretesslagen [1980:100].)

Överförmyndaren har i remissvaret till JO gjort gällande att ärendet om handlingsutlämnande är avslutat i och med kammarrättens prövning av saken. Den prövningen avsåg emellertid inte samtliga handlingar som AA begärt kopior av, utan endast en årsräkning. Av inhämtad akt framgår att AA, i en skrift som inkom till överförmyndaren den 25 mars 2009, med hänvisning till ett telefonsamtal den 9 mars 2009, även begärt att få ta del av samtliga handlingar i akten m.m. Överförmyndaren har inte lämnat någon form av godtagbart besked med anledning av AA:s begäran i denna del, trots att AA vid upprepade tillfällen framställt nyss nämnda begäran. Överförmyndaren har inte heller, såvitt framkommit, vidtagit några åtgärder med anledning av BB:s egen begäran om kopior av handlingar ur sin akt. Jag noterar dessutom att beslutet om att avslå AA:s begäran om att få ta del av årsräkningen meddelades först två veckor efter den tidpunkt då begäran, enligt uppgift från AA, framställdes. En sådan tidsutdräkt är inte förenlig med bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen.

Jag är mycket kritisk till överförmyndarens närmast ignoranta hantering av frågan. Det är anmärkningsvärt att överförmyndaren trots AA:s påminnelser och utgången i kammarrätten underlåtit att vidta åtgärder med anledning av övriga framställningar. Jag förutsätter att överförmyndaren, i enlighet med ovan nämnda bestämmelser, omgående lämnar både AA och BB ett besked med anledning av deras begäran om handlingsutlämnande.

Jag noterar därutöver att överförmyndarens beslut den 23 mars 2009 innehåller en felaktig lagrumshänvisning liksom en felaktig fullföljdshänvisning. Överförmyndaren förtjänar kritik även för dessa brister.

#### Begäran om byte av god man

En ansökan om att byta ut en god man får göras av bl.a. den som ansökningen avser, hans eller hennes make eller sambo och närmaste släktingar (11 kap. 15 och 21 §§ föräldrabalken). Överförmyndaren, som själv kan ta upp frågan om byte av en god man, är ensam behörig att fatta beslut i saken (11 kap. 19 och 21 §§ föräldrabalken).

Överförmyndaren beslutade den 10 september 2008 att med entledigande av BB:s tidigare gode man förordna EE som ny god man åt henne. BB hade dock ansökt om att DD skulle förordnas som ny god man åt henne. Utredningen har inte klarlagt varför så inte kom att ske eller på vems initiativ EE förordnades som god man. Oavsett orsaken härtill vill jag framhålla att om överförmyndaren får in en begäran från huvudmannen om byte av den gode mannen och finner att det inte föreligger skäl till byte i enlighet med framställd begäran ska ett beslut om avslag sättas upp särskilt och beslutet ska innehålla de skäl som har bestämt utgången (20 § förvaltningslagen [1986:223]). Ett sådant beslut ska dessutom förses med fullföljdshänvisning (21 § förvaltningslagen). Så har inte skett i detta fall. BB synes

emellertid så småningom ha accepterat att EE förordnades som god man, varför jag nöjer mig med detta konstaterande.

#### Övrigt

Avslutningsvis vill jag erinra om att JO:s uppgift är att granska att domstolar och myndigheter följer lagar och andra författningar. JO kan inte ändra eller upphäva domstolars domar eller myndigheters beslut. Granskningen är inte heller avsedd att föregripa eller ersätta den prövning som kan eller har kunnat ske i ordinarie ordning. JO:s verksamhet är således inte avsedd att ersätta den tillsyn eller prövning som ankommer på andra. Det finns därför inte anledning för mig att uttala mig om de klagomål som har prövats av länsstyrelsen eller den fråga som nu är föremål för prövning i domstol.

Jag vill även klargöra att gode män inte står under JO:s tillsyn. Jag är därför förhindrad att uttala mig om den gode mannens åtgärder.

De klagomål som riktats mot länsstyrelsen utgör inte tillräcklig anledning till någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.